

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

התנדבות בני נוער בשירותי חירום והצלה

כתיבה: אתי וייסבלאי

אישור: שרון סופר, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

י"ז באדר א' תשע"א

21 בפברואר 2011

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240 / 1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

מסמך זה נכתב לקראת דיון בוועדה לזכויות הילד בנושא "התנדבות ילדים ובני נוער בפעילות התנדבותית בעלת סיכון". במסמך יוצג נושא התנדבות מתבגרים, יובא מידע על מדיניות משרד החינוך בנושא התנדבות בתוכנית "מחויבות אישית" ויפורטו הנהלים המסדירים התנדבות של בני נוער הכרוכה בהשתתפות בפעילות שעלולה לעורר בהם מצוקה או לסכנם.

מן המסמך עולות כמה נקודות מרכזיות:

- במחקרים נמצא כי מעורבות של בני נוער בקהילה והתנדבות בארגונים הן פעילויות חשובות ומשמעותיות ובעלות השפעה חיובית על תהליך ההתבגרות, על גיבוש הזהות ועל ההישגים החברתיים והלימודיים של מתבגרים. לפי סקר משנת 2006, כ-42% מן התלמידים מעורבים דרך קבע בפעילות התנדבותית בקהילה במסגרת בית-הספר; 23.5% מעורבים בפעילות התנדבותית בקהילה שלא במסגרת בית-הספר.

- כ-10,000 בני נוער בני 15-18 מתנדבים במסגרות שבהן הם עלולים להיחשף לאירועים קשים ומסכני חיים: 2,492 מתנדבים במשרד האזרחי, 4,500 מתנדבים במד"א ו-2,700 מתנדבים במכבי האש. חלק מבני הנוער האלה מתנדבים במסגרת התוכנית "מחויבות אישית" בכיתה י', והתנדבותם מזכה אותם בנקודת זכות בתעודת הבגרות. לבני הנוער המתנדבים יש תפקיד חשוב במערך הארגוני של הגופים המפעילים אותם, והם תורמים תרומה חיונית לפעילותם.

- אישור הורים ואישור על בריאות תקינה הם תנאי מקדים להתנדבות בארגונים האלה. כמו כן נקבעו כללים המגבילים את השתתפותם של בני הנוער המתנדבים ומגינים עליהם מפני מצבים שעלולים לסכן אותם או לחשוף אותם למראות קשים. על המתנדבים במסגרת תוכנית "מחויבות אישית" מוטלות בדרך כלל הגבלות חמורות מאלה המוטלות על בני נוער הממשיכים בהתנדבות בכיתות י"א וי"ב.

- מד"א מקיים פעילות לאיתור מתנדבים הסובלים מתסמינים פוסט-טראומטיים ומפנה את המאותרים לטיפול פסיכולוגי בשעת הצורך. נציגי מכבי האש והמשמר האזרחי מציינים כי סיוע נפשי עשוי להיות זמין למי שנוזקק לו, אך ככל הידוע להם הדבר מעולם לא נדרש. אין פעילות איתור בקרב מתנדבים בארגונים האלה.

1. התנדבות בני נוער

התנדבות מוגדרת בדרך כלל "פעילות למען הזולת ולמען החברה מתוך רצון חופשי, ללא כפייה וללא קבלת תמורה כלכלית ישירה"¹.

במחקרים נמצא כי מעורבות בני נוער בקהילה והתנדבות בארגונים הן פעילויות חשובות ומשמעותיות ובעלות השפעה חיובית על הישגיהם החברתיים והלימודיים של מתבגרים. התנדבות בקהילה הכרוכה באינטראקציה ישירה עם אנשים נזקקים מביאה למודעות עצמית רבה יותר ומקדמת התנהגויות עוזרות כלפי זרים. בני נוער מתנדבים חווים אושר רב יותר, הם אופטימיים יותר ובעלי ביטחון עצמי רב יותר מבני גילם. הם נתונים פחות לסכנת הידרדרות להתנהגויות מסכנות כגון שימוש בסמים, מעורבות

¹ רונית בר, "פיתוח וקידום התנדבות נוער וצעירים/ות בישראל", בתוך ספר כנס מנדל לחינוך, 2008.

בעבריינות ואלימות. התנדבות בגיל ההתבגרות מגדילה את הסיכוי להתנדבות, להצבעה בבחירות ולמעורבות פוליטית בבגרות.²

בסקר שנערך בשנת 2006 בקרב אלפי תלמידים בכיתות ו', ח' ו'י עלו הממצאים האלה:

- כ-41.7% מן התלמידים מעורבים דרך קבע בפעילות התנדבותית בקהילה במסגרת בית-הספר. שיעור הבנות המתנדבות גדול משיעור הבנים המתנדבים, ושיעור התלמידים במגזר הערבי המעורבים בפעילות התנדבותית גדול במידה ניכרת משיעור התלמידים במגזר היהודי.
- 23.5% מן התלמידים מעורבים בפעילות התנדבותית בקהילה שלא במסגרת בית-הספר. שיעור התלמידים המעורבים בפעילות התנדבותית מחוץ לבית-הספר עולה עם הגיל, מ-16.3% בכיתה ו' ל-34.2% בכיתה י'. תלמידים במגזר הערבי מעורבים בפעילות התנדבותית מחוץ לבית-הספר יותר מתלמידים במגזר היהודי.
- 41.6% מן התלמידים המתנדבים פעילים בתנועת נוער, בתנועה פוליטית או דתית או במועצת התלמידים, 15.2% פעילים בארגונים כגון מד"א והמשמר האזרחי, 16.1% מתנדבים בסיוע לקבוצות אוכלוסייה חלשות ו-9.6% פעילים למען איכות הסביבה או בעלי-חיים.
- שיעור התלמידים המתנדבים הן במסגרת בית-הספר והן במסגרת הקהילה עלה בין 2004 ל-2006. בשנת 2004 התנדבו 34.4% מן התלמידים במסגרת בית-הספר ו-13.2% מן התלמידים במסגרת קהילתית.³

2. משרד החינוך – התוכנית "מחויבות אישית"

התוכנית "מחויבות אישית" פועלת מאז ראשית שנות ה-80 ומיועדת לתלמידי בית-הספר העל-יסודי. המשתתפים נדרשים לייחד לפחות שעתיים מזמנם בשבוע (60 שעות שנתיות) לפעילות למען הקהילה. התוכנית מופעלת בעיקר בקרב תלמידי כיתות י'.

מאז שנת הלימודים תשס"ג כל תלמיד הממלא את דרישות התוכנית זכאי ליחידת בגרות פנימית ב"מחויבות אישית". תלמיד שימשיך להתנדב מרצונו אחרי כיתה י' יהיה זכאי לתעודת הערכה. בחוזר מנכ"ל משרד החינוך משנת 2002 המסדיר נושא זה נקבעו כמה תנאים להתנדבות:⁴

- בית-הספר יפנה תלמידים רק למוסדות ולארגונים המבטיחים פיקוח יעיל על התלמידים ועל שלומם במסגרת פעילותם;
 - פעילות התלמידים בארגון תאפשר התנסות בתפקידים הדורשים אחריות ועקביות, שמתאימים לבני נוער בשלב ההתבגרות ועונים על כללי הביטוח, הבטיחות והביטחון;
 - בארגון הקולט מתנדבים יהיה מערך מובנה של הכשרה וליווי מקצועי לתלמידים לקראת קבלתם וימונה איש קשר מטעם הארגון, שיפעל על-פי המטרות החינוכיות של התוכנית ויהיה בעל יכולת ליצור קשר עם בני נוער.
- לא נדרש אישור הורים לצורך ההתנדבות.

² ד"ר יוסי הראל פיש, חוקר ראשי HBSC – Israel, "ממצאים מהמחקר הבין-לאומי – Health Behavior in School-Aged Children A World Health Organization Cross National Study 1994-2006"; רונית בר, "[פיתוח וקידום התנדבות נוער וצעירים/ות בישראל](#)", בתוך [ספר כנס מנדל לחינוך](#), 2008.

³ ד"ר יוסי הראל פיש, חוקר ראשי HBSC – Israel, "ממצאים מהמחקר הבין-לאומי – Health Behavior in School-Aged Children A World Health Organization Cross National Study 1994-2006".

⁴ [חוזר מנכ"ל תשס"ג/1\(א\), כ"ד אלול תשס"ב, 1 בספטמבר 2002.](#)

לדברי גב' דורית בר-חי, נציגת מינהל חברה ונוער במשרד החינוך, הפיקוח על עמידתם של מוסדות קולטים גדולים, ובהם מד"א, מכבי האש והמשמר האזרחי, בקריטריונים שקבע משרד החינוך מופקד בידי רפרנטים של התוכנית "מחויבות אישית" הממונים בכל מחוז. מוסד שלא עומד בקריטריונים לא יקבל אישור לקלוט תלמידים. יש הקפדה מיוחדת על בדיקה וליווי של מוסדות שבהם התלמידים מעורבים בפעילות שטמון בה סיכון רב. פעילות התלמידים במסגרת התוכנית נעשית בליווי רכז "מחויבות אישית" בבית-הספר ומחנך הכיתה, והם מקבלים דיווח על פעילותו ההתנדבותית של התלמיד.⁵

המשרד מגבש בימים אלו תו תקן חדש למוסדות הקולטים בני נוער מתנדבים. התו נתון בשלבי ניסוח אחרונים.⁶ בתנאי הסף בתו התקן מושם דגש מיוחד על בטיחות. נקבע כי על מוסד קולט להגיש למינהל חברה ונוער במשרד החינוך התחייבות כי בשום מקרה לא תיכלל בפעילות המוצעת במוסד פעילות שעלולה לסכן את חיי התלמידים. מוסד שבו הפעילות מוגדרת כבעלת סיכון גבוה (דוגמת מכבי האש, מד"א והמשמר האזרחי) יידרש לקבל אישור מיוחד מן הממונה על הבטיחות במחוז.⁷

לפי נתוני משרד החינוך, בשנת הלימודים תשע"א משתתפים בתוכנית "מחויבות אישית" 54,120 תלמידי כיתות י' מ-460 בתי-ספר. תלמידים אלו מתנדבים במגוון פעילויות: חונכות, התנדבות עם בני נוער, התנדבות במעונות-יום ובגני-ילדים, התנדבות עם קשישים והתנדבות בבתי-חולים. 2,781 תלמידים מתנדבים במד"א ו-1,786 תלמידים מתנדבים במכבי האש.⁸

3. התנדבות בני נוער בשירותי חירום והצלה

בני נוער עלולים להשתתף בפעילות התנדבותית הכרוכה במצבים מעוררי מצוקה או מסוכנים במשמר האזרחי, במכבי האש ובמד"א. לבני הנוער המתנדבים יש תפקיד חשוב במערך הארגוני של גופים אלו, והם תורמים תרומה חיונית לפעילותם.

3.1. משטרת ישראל – אגף קהילה והמשמר האזרחי

לפי נתוני ינואר 2011 מתנדבים באגף קהילה ובמשמר האזרחי של משטרת ישראל 2,492 בני נוער – 1,502 בנים ו-990 בנות.⁹

לפי נוהלי האגף התנדבות בני נוער במשמר האזרחי מתאפשרת בשני מסלולים עיקריים: מסלול "מחויבות אישית" ומסלול חברות. מסלול "מחויבות אישית" מיועד לתלמידי כיתות ט' וי' במסגרת התוכנית "מחויבות אישית". התלמידים המתנדבים עוברים הכשרה ותקופת ניסיון ומשולבים במטלות ספציפיות דוגמת פעילויות למען הקהילה (פעילויות הסברה, ביצוע סקרים, טיפול בקשישים וכד'), פעילויות בתחום הביטחון ללא נשק (השתתפות בסיוורים רגליים או ממונעים לבלימת עבריינות והרתעה מפני עבריינות וכד') ופעילויות מינהליות (סיוע במחשוב וכד'). בעת שילובם בפעילות מבצעת בני הנוער יהיו חייבים להיות חלק מצוות שיש בו אנשים בוגרים וחמושים. מתנדבים במסלול "מחויבות אישית" אינם נושאים נשק.

⁵ דורית בר-חי, מינהל חברה ונוער במשרד החינוך, שיחת טלפון, 17 בפברואר 2011.

⁶ הני"ל, מכתב, 12 בינואר 2011.

⁷ משרד החינוך, מינהל חברה ונוער, תו התקן למקומות התנדבות, טיוטה (מעודכנת ל-13 בינואר 2011); התקבל מדורית בר-חי, מינהל חברה ונוער במשרד החינוך, 21 בפברואר 2011.

⁸ דורית בר-חי, מינהל חברה ונוער במשרד החינוך, מכתב, 12 בינואר 2011.

⁹ רפ"ק שושי אדלשטיין, קמ"ד מתנדבים במשטרת ישראל, מכתב, 1 בפברואר 2011.

בכיתות י"א וי"ב ומגיל 17 ומעלה אפשר להצטרף למסלול חברות במשמר האזרחי. המועמדים למסלול חברות עוברים תהליך גיוס מלא למשמר האזרחי, ובכלל זה הצגת אישור רפואי, בדיקה במרשם הפלילי, מילוי שאלוני התאמה וסיווג. לאחר תקופת התנסות בת שלושה עד שישה חודשים המועמדים עוברים אימון בנשק ומטווח, והם רשאים לשאת נשק בעת הפעילות. בני נוער במסלול חברות ישותפו בפעילויות דוגמת סיור רגלי, שמירה, אבטחה עם נשק, סיור ממונע עם נשק, מחסומי ביקורת, סריקות וחיפוש נעדרים ואבטחת טיולים. בני נוער ישתתפו בפעילויות אלו בכמה תנאים:

- ליווי מבוגר, ואם אין מבוגר – תלמיד י"ב שפעיל במשמר האזרחי יותר משנה;
- איסור שילוב בני נוער בבדיקת נוסעים, רכב או בכל פעולה הדורשת מגע עם נבדקים;
- איסור שיתוף בני נוער בפעילות יזומה לאכיפה בתחום הפשיעה והעבריינות ובקיום ביקורת באכסניות בני-מיעוטים ואיסור הפעלתם בפעילויות בקו התפר וקו עימות;
- הגבלת שעות הפעילות ותדירותה.

בני נוער עד גיל 18 נדרשים להביא אישור מהוריהם שאינם מתנגדים לפעילות ילדיהם במשמר האזרחי ושמצב בריאותם מאפשר זאת.¹⁰

לדברי רפ"ק שושי אדלשטיין, קצינת מדור מתנדבים באגף קהילה ומשמר אזרחי של המשטרה, במשטרה יש רגישות רבה לנושא פעילותם של בני הנוער, ובייחוד מי שנושאים נשק. כל מי שמפעיל בני נוער מתנדבים במשמר האזרחי עובר קורסים, השתלמויות והכשרה ייעודית בנושא זה שבמסגרתם נלמדים הנהלים הנוגעים להתנדבותם. עבירה על הנהלים מטופלת ככל עבירת משמעת. מפעיליהם של בני הנוער עובדים לצדם דרך קבע. מתנדבים שצריכים סיוע נפשי בשל פעילותם, ובכללם בני נוער, יכולים לקבל סיוע מסוג זה דרך משרד הביטחון. עם זאת, רפ"ק אדלשטיין ציינה כי לא ידוע לה על מקרה שבו נזקק נער מתנדב לסיוע מסוג זה.¹¹

3.2 מכבי האש

בני נוער מתנדבים במכבי האש בכיתה י' במסגרת תוכנית "מחויבות אישית" ובכיתות י"א-י"ב במסגרת ארגון "צופי האש". כאמור, בשנת 2011 מתנדבים 1,786 בני נוער במכבי אש בתוכנית "מחויבות אישית". כ-900 בני נוער בני 15-17 מתנדבים ב"צופי האש" לאחר שהסתיימה הכשרתם.¹²

לפי תקנות שירותי כבאות (מינוי והעסקה של כבאים מתנדבים), התשמ"ו-1986, בני נוער יכולים לשרת ככבאים מתנדבים מגיל 15. אישור הורים הוא תנאי להתנדבותם. כמו כן בני הנוער נדרשים לעבור קורס של כארבעה חודשים.

נוהל קליטה והפעלה של "צופי האש" בשירותי הכבאות וההצלה מדצמבר 1993 קובע כי "צופי האש" ישמשו ככוח עזר בשירותי הכבאות וההצלה, עתודה לכוח אדם מקצועי בכבאות והצלה ועזר להגברת המודעות באוכלוסייה לנושאי מניעה וכיבוי אש. "צופי האש" נועדו לסייע לכבאים המקצועיים במילוי תפקידיהם, ויש לשמור על חייהם ובריאותם ולא לסכנם. אפשר להפעיל את "צופי האש" לצד כבאים מקצועיים לכיבוי שרפות בתפקידי עזר בלבד, בתנאים האלה:

¹⁰ משטרת ישראל, אגף קהילה ומשמר אזרחי, נוהל 70.006: הפעלת בני נוער באק"מ, אוגוסט 2006.

¹¹ רפ"ק שושי אדלשטיין, קמ"ד מתנדבים במשטרת ישראל, שיחת טלפון, 17 בפברואר 2011.

¹² עוז סבא, שירותי כבאות והצלה רמת-גן, ועדת "צופי אש" בנציבות כיבוי והצלה, שיחת טלפון, 21 בפברואר 2011.

- אסור להפעיל את "צופי האש" נוכח פני אש ועליהם להיות במרחק בטיחות מרבי ממעגל האש או ממקום האירוע.
- אסור להפעיל את "צופי האש" בחדירה למבנים בוערים, בחיפוש אחר לכודים ובטיפול בנפגעים.
- אסור להפעיל את "צופי האש" בתקריות שבהם כרוכים חומרים מסוכנים, בשטחי אש של צה"ל, בקרבת שדות מוקשים ובשטחי ניסויים.
- הפעלת "צופי אש" כמזנקאים ליד מוקדי אש תיעשה רק לאחר שמושגת שליטה באש וכובו שאריות של דלקות, בהשגחה ובפיקוח של כבאי מקצועי.
- "צופי אש" לא יועסקו יותר מחמש שעות ביממה, ופעילותם תיעשה רק בשעות שלאחר הלימודים, בשבתות, בחגים ובחופשות בתי-הספר. בזמן לימודים יועסקו "צופי האש" עד השעה 22:00 פרט למקרים חריגים של פעילות כבאות והצלה. בחופשות בתי-הספר מותרת העסקתם עד השעה 23:00.
- מאז אמצע שנת 2010 מתנהל תהליך עדכון של נהלים אלו, והוא אמור להסתיים בסוף אפריל 2011.¹³ לדברי טפסר אלי פרץ, יושב-ראש ועדת "צופי האש" בנציבות כיבוי והצלה, אין כוונה לערוך שינוי מהותי בנהלים או באופן יישומם בעקבות מותו של צופה האש אלעד ריבן ז"ל בשרפה בכרמל, שכן נהלים אלו אינם אוסרים יציאה עם הכבאית לכיבוי שרפות אלא עמידה נוכח פני האש בלבד.¹⁴
- בכל תחנת כיבוי שפועלים בה "צופי אש" ממונה רכז "צופי אש" שאחראי לפעילותם. רכזי "צופי האש" עוברים השתלמויות כדי להכשירם לעבוד עם בני נוער מתנדבים, ובמסגרתן הם לומדים את הוראות הבטיחות הנוגעות לעבודת הצופים. גם "צופי האש" עצמם מיועדים בדבר ההוראות האלה. "צופי האש" אינם מקבלים כל ליווי או תמיכה נפשית בנוגע לעבודתם.¹⁵

3.3. מגן דוד אדום

בארגון מד"א מתנדבים בשנת 2011 כ-4,900 בני נוער, כמחציתם בנות. התנדבות בני נוער במד"א נעשית **בנוער מד"א** ובתנועת הנוער **"פרחי מד"א"**, תנועה שמיועדת לתלמידים בכיתות ז' עד ט' ומתנדבים בה כ-500 בני נוער. פרחי מד"א פעילים בעיקר במשימות של סיוע הומניטרי בקהילה, כגון איסוף מזון לנזקקים ופעילות משותפת עם ילדים בעלי צרכים מיוחדים. מגיל 15 ואילך אפשר להתנדב לנוער מד"א. מתנדבי נוער מתקבלים למד"א לאחר תהליכי מיון. לפני תחילת ההתנדבות המתנדבים נדרשים להציג אישור הורים ואישור רפואי על בריאות תקינה. המתנדבים עוברים קורס ראשוני בן 60 שעות שמחירו 180 ש"ח, ואחריו הם משתלבים בצוותי אמבולנסים. ההשתלבות הדרגתית, ובשלב הראשון מלווה כל מתנדב חדש בחונך ותיק. מתנדבי הנוער פועלים כחלק מצוותי האמבולנסים ונחשפים לנפגעים ולחולים. הם נדרשים לסייע בטיפול אקטיבי בנפגעים, ובכלל זה לבצע החייאה הכוללת הנשמה ועיסוי לב, העשרה בחמצן, עצירת דימום, חבישת פצעים, קיבוע שברים והובלת הנפגעים לבית-החולים תוך השגחה או המשך הטיפול הנדרש.¹⁶

¹³ יורם לוי, דובר נציבות כבאות והצלה, דוא"ל, 21 בפברואר 2011.

¹⁴ טפסר אלי פרץ, יושב-ראש ועדת "צופי אש" בנציבות כיבוי והצלה, שיחת טלפון, 20 בפברואר 2011.

¹⁵ יורם לוי, דובר נציבות כבאות והצלה, מכתב, 30 בינואר 2011; טפסר אלי פרץ, יושב-ראש ועדת "צופי אש" בנציבות כיבוי והצלה, שיחת טלפון, 15 בפברואר 2011; צופי אש – רקע, מרס 2009.

¹⁶ אלי יפה, מתאם פעילות התנדבות, אגף הדרכה, הסברה ויחב"ל במד"א, מכתב, 14 בפברואר 2011.

ההנחיות והנהלים של מד"א קובעים כי אין להפעיל מתנדבי נוער בזירת סכנה, ובכלל זה זירת פיגוע ואירוע שכרוכים בו חומרים מסוכנים. כמו כן יש הגבלות על חשיפת בני נוער לאירועים שיש בהם מחזות קשים, גם אם אינם מסוכנים, כאשר אפשר לפעול בהם ללא בני נוער מתנדבים. לאחר כל אירוע משמעותי מד"א מקיים תחקיר של האירוע ונבדקת בו בין השאר העמידה בנהלים אלו.

מד"א מפעיל מערך תמיכה וליווי למתנדבים. בכלל זה נסקר כעשר שנים מערך בני הנוער המתנדבים באמצעות שאלונים ייעודיים הבודקים את רמת הסימפטומים הפוסט-טראומטיים, ופועלים "מתערבים ראשוניים" שעברו הכשרה ייעודית לזיהוי מתנדבים הסובלים ממצוקה נפשית עקב חשיפה לאירועים קשים לצורך הפנייתם להמשך טיפול. כאשר נדרשת התערבות מקצועית המתנדבים מופנים לקבל סיוע באמצעות מערך השירות הפסיכולוגי של הרשות המקומית, פסיכולוגים מתנדבים של מד"א או – אם יש בזה צורך – פסיכולוגים פרטיים במימון מד"א. מדי שנה מופנים מתנדבים אחדים לסיוע נפשי מקצועי, בדרך כלל פגישה אחת עם פסיכולוג. ככלל, בני נוער המתנדבים במד"א מדווחים על שביעות רצון רבה מהפעילות ורמת הסימפטומים הפוסט-טראומטיים שלהם נמוכה.¹⁷

לדברי גב' יוכי סימן טוב, מנהלת היחידה למצבי לחץ וחירום בשירות הפסיכולוגי-ייעוצי של משרד החינוך, ייתכן כי ניתן סיוע נפשי לבני נוער מתנדבים בתחנות לשירות פסיכולוגי ברשויות המקומיות, אך לשפ"י אין מידע על כך ואין הסכם מוסדר בין משרד החינוך לבין מד"א בנושא זה.¹⁸

מתנדב מד"א אברהם גוטמן ציין כי הבטיחות והביטחון של המתנדבים עומדים בראש סדר העדיפויות ומקבלים דגש בקורס ההכשרה לבני הנוער. ההגבלות על מעורבות מתנדבי נוער באירועים רבי-נפגעים, באירועים מסוכנים ובאירועים שאפשר להיחשף בהם למחזות קשים נשמרות במד"א למרות רצונם של בני הנוער לסייע באירועים מסוג זה דווקא. קורס ההכשרה לבני הנוער מכין אותם לפעילותם גם מבחינת ההתמודדות עם מצבים קשים דרך שגרה. ככלל, בני הנוער המתנדבים מעוניינים לסייע במצבים קשים ואינם מראים סימנים של קושי נפשי לאחר פעילות כזאת. עזרה נפשית זמינה לכל המעוניין בה. באירועים ייחודיים, דוגמת השרפה בכרמל, הגיע פסיכולוג לתחנה כדי לשוחח עם אנשי הצוות הרפואי.¹⁹ צוותי חירום ורפואה המטפלים בנפגעי טראומה עשויים ללקות בתסמונות פוסט-טראומטיות. בסקר שנעשה בשנת 2002 נבדקה השפעת אירועי האינתיפאדה השנייה על בני נוער המתנדבים במד"א. נמצא כי תקופת האינתיפאדה השפיעה על היקף הסימפטומים הפוסט-טראומטיים של בני נוער מתנדבים, ובכלל זה הפרעות שינה, בעיות התנהגות, מחשבות טורדניות וסימפטומים פיזיים. עם זאת, לא נמצאה הפרעה פוסט-טראומטית קלינית בקרב בני הנוער האלה. בני נוער שהשתתפו באירוע רב-נפגעים, השתתפו בהחייאה באירוע רב-נפגעים או צפו בהרוגים באירועים כאלה דיווחו על סימפטומים פוסט-טראומטיים מרובים ביותר. ככל שמספר הפעמים שבהם נחשף המתנדב לפיגועים רב יותר כך גדל מספר הסימפטומים. השתתפות בהחייאה שלא באירוע רב-נפגעים השפיעה אף היא על היקף הסימפטומים. ככל שרמת שביעות הרצון של המתנדב מפעילותו גבוהה יותר כך קטן מספר הסימפטומים. נמצא שבנות חילוניות ובני נוער שמתנדבים ממניעים אישיותיים דוגמת הגנה וצורך בכפרה הם בסיכון הרב ביותר לפתח סימפטומים פוסט-טראומטיים.²⁰

¹⁷ שם; הנ"ל, שיחת טלפון, 21 בפברואר 2011.

¹⁸ יוכי סימן טוב, מנהלת היחידה למצבי לחץ וחירום בשפ"י, משרד החינוך, שיחת טלפון, 20 בפברואר 2011.

¹⁹ אברהם גוטמן, מתנדב במד"א, אחראי מתנדבי נוער במחוז תל-אביב, שיחת טלפון, 17 בפברואר 2011.

²⁰ ד"ר אליעזר יפה, "מודל לסיווג מתנדבי נוער של ארגון בריאות הנחשפים לטרור למניעת תסמינים בתר-חבלתיים (PTSD)", מחקר לשם מילוי חלקי של הדרישות לקבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, אוניברסיטת בן-גוריון, מרס 2010.

